

Rapport:

Brandsäker arbetsplats i hemmiljö

Räddningstjänsten
Östra Skaraborg

RÄDDNINGSTJÄNSTEN
STORGÖTEBORG

Rapport – Brandsäker arbetsplats i hemmiljö

1 Sammanfattning

En arbetsgrupp bestående av tjänstepersoner från olika räddningstjänster i Västra Götaland (Räddsam VG) har uppmärksammat ett arbetsmiljöproblem för personal som arbetar med omvårdnadsarbete i hemmiljö.

Rapportens syfte är att beskriva och synliggöra problemet och ge exempel på hur man kan arbeta med att stärka upp brandskyddet så att fler kan få en säker arbetsplats.

Arbetsgruppen ville också undersöka varför de lagar som är till för att skydda människor, i allmänhet och arbetstagare i synnerhet, inte används i den utsträckning som vore möjligt.

Enligt Arbetsmiljölagen har alla rätt till en säker arbetsplats. Brister i brandskyddet hemma hos vårdtagare innebär en otrygghet för personal inom omvårdnadsarbete. Att det finns brister framkommer tydligt under intervjuer med berörd personal och i olycksutredningar efter dödsbränder i hemmiljö.

Med hjälp av arbetsmiljöverkets svar anser vi att det finns lagstöd för att arbetsgivaren ska tillse att arbetsplatsen är säker, även om arbetet bedrivs i någons hem. Om brister upptäcks vid riskbedömning ska åtgärder vidtas.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Inledning.....	3
2.1	Bakgrund.....	3
2.2	Syfte.....	4
2.3	Mål.....	4
2.4	Avgränsningar.....	4
2.5	Lagstiftning/föreskrifter/allmänna råd/handböcker.....	4
2.5.1	<i>Arbetsmiljölagen (1977:1160) (AML).....</i>	<i>4</i>
2.5.2	<i>Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).....</i>	<i>5</i>
2.5.3	<i>Socialtjänstlagen (2001:453) (SOL).....</i>	<i>5</i>
2.5.4	<i>Plan och bygglagen (2010:900) (PBL).....</i>	<i>6</i>
2.5.5	<i>Handbok - Branschstandard för taksäkerhet.....</i>	<i>6</i>
3	Arbetsätt och metoder	7
4	Resultat.....	7
4.1	Olycksutredning "Dödsbrand i flerbostadshus Lövs kogsgatan"	7
4.1.1	<i>Intervju med enhetschef 2019-10-10.....</i>	<i>8</i>
4.2	Olycksundersökning "Dödsbrand Lundbyvägen"	9
4.2.1	<i>Intervju med personal 2020-01-13.....</i>	<i>9</i>
4.3	Intervjuer inom omvårdnadsarbete i boendemiljö.....	9
4.4	Nackamodellen	9
4.5	Sammanfattning av Arbetsmiljöverkets svar	10
5	Diskussion.....	10
5.1	Dödsbränderna på Lövs kogsgatan och Lundbyvägen	12
6	Slutsats	12
6.1	Arbetsgivarens ansvar	13
6.1.1	<i>Rutin vid uppstart med nya brukare.....</i>	<i>13</i>
6.1.2	<i>Rutin med befintliga brukare.....</i>	<i>13</i>
7	Referenser	14
8	Uppdateringshistorik	14

2 Inledning

Räddsam VG är en samverkan mellan räddningstjänsterna i Västra Götaland. Samverkan leds av en styrgrupp som i sin tur fördelar uppgifter till olika arbetsgrupper. Denna rapport är framtagen av en arbetsgrupp för individanpassat brandskydd. Uppdraget bestod i att utgöra grunden för det arbete gällande individanpassat brandskydd som genomförs inom Räddsam VG och bidra till att kunskapen om individanpassat brandskydd höjs i länet. Rapporten är en del av arbetet som genomförts.

Utifrån ett brandförebyggande perspektiv vill arbetsgruppen med denna rapport tydliggöra ett arbetsmiljöproblem för en stor yrkeskår. Enligt Arbetsmiljölagen (1977:1160) har alla rätt till en säker arbetsplats, men brister i brandskyddet hemma hos vårdtagare innebär säkerhetsbrister för personal inom omvårdnadsarbete i hemmiljö. Brister framkommer tydligt i de intervjuer som genomförts, men också i olycksutredningar efter dödsbränder i hemmiljö.

En personlig assistent eller hemtjänstpersonal tillbringar delar eller hela sin arbetsdag/natt i en bostad som kan sakna brandvarnare/brandlarm, handbrandsläckare samt brandfilt.

Det föreligger alltså fysiska säkerhetsbrister om inte brandvarnare/brandlarm finns som kan väcka den personliga assistenten när hen sover över hos brukaren. Det samma gäller om släckutrustning saknas.

Den psykosociala arbetsmiljön kan också bli lidande. Personalen kan vara orolig för att brand ska uppstå för egen del men också för brukarens säkerhet, särskilt om uppenbara brandrisker finns i miljön.

2.1 Bakgrund

Runt 100 personer dör varje år i bränder i Sverige och ca 80-90% av dessa dör i hemmet. Forskning visar på att de äldre är överrepresenterade bland de omkomna trots att det inte är hos dem det brinner mest.¹

Fler och fler kommuner tillämpar kvarboendeprincipen och vill ge större möjlighet för äldre att bo kvar hemma i stället för att flytta till ett särskilt boende. Detta kan innebära en stor risk då de kanske inte längre är kapabla till att uppfatta en brand, agera adekvat och sätta sig själva i säkerhet. I och med detta blir det fler anställda som tillbringar sin arbetstid i någons bostad där brandskyddet ofta inte motsvarar en rimlig nivå.

I de allra flesta fall vill människor ta emot hjälp och bo så tryggt som möjligt. Men ibland stöter personal inom tex hemtjänsten på någon som inte vill, eller förstår att de behöver ha hjälp för att bo tryggt. Dessa fall blir ofta psykisk påfrestande för personalen då de ser en överhängande risk för sin egen säkerhet och för att den boende ska skadas eller omkomma i en brand. Personalen kan inte göra något för att förebygga situationen på grund av den personliga integriteten och egenbestämmanderätten. Det finns ett flertal fall där detta har inträffat och den boende sedan har omkommit i en brand. I rapporten redovisas två fall. För den personal som arbetat med brukaren är risken stor att de bär med sig händelsen under lång tid. Känslor som upplevs kan vara skuld, otillräcklighet och frustration över att inte veta

---

¹ Enligt MSB:s forskningsrapport "Mot en evidensbaserad nollvision kring bostadsbränder"

vad man ska/kan göra. Resultatet kan bli långvarig psykisk ohälsa.

2.2 Syfte

Rapportens syfte är att beskriva och synliggöra problemet och ta fram arbetssätt för att stärka upp brandskyddet så att fler kan få en säker arbetsplats.

2.3 Mål

Målet är att identifiera arbetssätt för att stärka upp brandskyddet så att fler kan få en säker arbetsplats.

2.4 Avgränsningar

Utgångspunkten i rapporten är arbetstagarens trygghet och säkerhet på sin arbetsplats.

2.5 Lagstiftning/föreskrifter/allmänna råd/handböcker

Följande lagar, föreskrifter, allmänna råd och handböcker har jämförts för olika yrkeskategorier/arbetsuppgifter för att se om det går att ställa krav på brandförebyggande utrustning i privatbostäder där arbetstagare vistas.

2.5.1 Arbetsmiljölagen (1977:1160) (AML)

AML 2 Kap 4 §

I detta stycke står:

De arbetshygieniska förhållandena när det gäller luft, ljud, ljus, vibrationer och liknande ska vara tillfredsställande.

Betryggande skyddsåtgärder ska vidtagas mot skada genom fall, ras, brand, explosion, elektrisk ström eller liknande. (Paragrafen ändrad genom 2003:365)

På arbetsmiljöverkets hemsida står dessa texter ²

Det är viktigt att alla tar sitt ansvar för att skapa en bra arbetsmiljö där hushållsarbete utförs. Arbetsgivare har huvudansvaret för arbetsmiljön och ska arbeta efter arbetsmiljölagen och övriga arbetsmiljör regler som gäller vid arbete i en annan persons hushåll.

Du som är arbetsgivare ska enligt arbetsmiljölagen se till att arbetstagarna kan arbeta i en sund och säker miljö. Du ska även se till att det systematiska arbetsmiljöarbetet är en del av den dagliga verksamheten. Du ska vidta de åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagarna utsätts för ohälsa eller olycksfall. Det gäller även om arbetet utövas på annan plats än i dina lokaler, till exempel i någon annan persons hushåll.

Om du låter arbetstagarna utföra arbete i en annan persons privata hushåll måste du komma överens om vilka förutsättningar som gäller i hushållet för att dina anställda ska kunna arbeta där på ett säkert sätt. Det är också viktigt att arbetstagarna har tillräckliga

---

² <https://www.av.se/inomhusmiljo/arbete-i-nagon-annans-hem/ansvar-for-arbetsmiljon-vid-hushallsarbete>

kunskaper om vilka risker som kan förekomma på de platser där de utför sitt arbete för att uppmärksamma risker.

SAM (AFS 2001:1)

Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, ska arbetsgivaren göra en riskbedömning av arbetsmiljön.

2.5.2 Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)

LSO 3 kap 1 §

I stycket står:

För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder.

Kommunerna skall ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet.

LSO 2 kap 2 §

I stycket står:

Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälighets omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer, SRVFS 2007:1

Varje byggnad som är avsedd att användas som stadigvarande eller tillfälligt bostad bör vara försedd med tillräckligt antal fast installerade och fungerande brandvarnare eller motsvarande anordningar för tidig varning vid brand.

LSO gäller för befintliga byggnader.

2.5.3 Socialtjänstlag (2001:453) (SOL)

SOL 5 kap 4 §

I stycket står:

Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

SOL 5 kap 5 §

I stycket står:

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska därutöver ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Kommunen får även inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta önskad isolering.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Lag (2018:1724).

2.5.4 Plan och bygglag (2010:900) (PBL)

Boverkets byggregler (BBR) är tillämpningsföreskrifter till plan- och bygglagen.

BBR 5:353 Verksamhetsklass 3³

I detta stycke står:

Bostäder i verksamhetsklass 3 ska förses med anordningar för tidig upptäckt och varning i händelse av brand. Signalen ska kunna uppfattas i de utrymmen där personer vistas mer än tillfälligt.. / (BFS 2014:3).

Allmänt råd

Anordningar för tidig upptäckt och varning i händelse av brand bör vara brandvarnare i verksamhetsklass 3A. Anordningar för tidig upptäckt och varning i händelse av brand bör vara utrymningslarm som aktiveras med automatiskt brandlarm i verksamhetsklass 3B. (BFS 2014:3).

BBR gäller vid nybyggnation och ändring av befintlig byggnad.

2.5.5 Handbok - Branschstandard för taksäkerhet

Kravet på skyddsnivå skiljer sig i tydlighet för olika yrkeskategorier som utför arbete i en annan persons hushåll. Därför har arbetsgruppen valt att visa en yrkeskategori som tydligt preciserar vad som krävs för att uppnå arbetsmiljölagens krav på en säker arbetsplats.

På taksäkerhetskommitténs hemsida står dessa texter⁴:

I branschstandarden för taksäkerhet beskrivs vilka förutsättningar som behövs för säkra tillträdesvägar till tak, säker förflyttning och säkerhet vid fasta arbetsställen på tak.

Branschstandarden ger därmed en god uppfattning om vilka taksäkerhetsanordningar som bör monteras på taken, det vill säga, glidskydd för stegar, väggstegar och takstegar, vinds- och takluckor, räcken och skyddsräcken, gångbryggor, infästningar för personligt fallskydd och snörasskydd, med mera för att säkerställa fallskydd på tak.

Taksäkerhetskommittén, TSK, är en gemensam satsning mellan branschpartners och organisationer och vi arbetar med att förebygga och minska risken för olycksfall vid takarbeten. Här på taksakerhet.se presenteras TSK:s gemensamma standard för fallskydd på tak. Materialet bygger på Boverkets regler, Arbetsmiljölagen, Arbetsmiljöverkets

---

³ Boverkets byggregler (2011:6) konsoliderad version av Boverkets byggregler BFS 2011:6 med ändringar till och med BFS 2020:4

Verksamhetsklass 3 - eget boende i vanliga lägenheter, småhus, fritidshus, seniorboende och trygghetsboende.

⁴ <http://www.taksakerhet.se/>

föreskrifter AFS samt aktuella SIS- standarder och Europeiska standarder.

3 Arbetsätt och metoder

Räddsam VG:s arbetsgrupp har analyserat olycksutredningar där kommunen eller andra yrkeskategorier har vetat om att det finns en förhöjd risk för brand hos en person. Utredningarna visar att trots att personalen varit medvetna om den förhöjda risken har man inte lyckats vidta tillräckliga åtgärder utan personen har senare avlidit av en brand.

Personal har intervjuats från hemtjänst, hemsjukvård, personliga assistenter, socialsekreterare, arbetsterapeuter, trygghetsjouren, och chefer inom socialsektorn för att samla in upplevelser och tankar kring deras arbete.

Lagar och regler har jämförts för att påvisa att det går att ställa krav på brandskyddsutrustning hemma i en privatbostad som också är någons arbetsplats.

Arbetsgruppen har tagit del av Nacka kommuns brandförebyggande arbete. De har tagit fram checklistor (Bilaga 1 & 2) med åtgärdsförslag (Bilaga 3) för riskbedömning och arbete med individanpassat brandskydd hemma hos vårdtagare.

För att kvalitetssäkra rapporten har Arbetsmiljöverket tillskrivits för att lämna synpunkter på innehållet.

Arbetsgrupp

Karin Sundström, Räddningstjänsten Östra Skaraborg (RÖS)

Mona Hedhman, Räddningstjänstförbundet Mitt Bohuslän (RMB)

Josefin Åkerström, Räddningstjänstförbundet Storgöteborg (RSG)

Catharina Rutgersson, Räddningstjänsten Stenungsund Tjörn och Lilla Edet (SBRF)

Jimmy Göransson, Tanums räddningstjänst (STS)

4 Resultat

Arbetsgruppen vill med följande olycksutredningar från Räddningstjänsten Storgöteborg och uppföljande intervjuer påvisa bristande brandskydd i arbetsmiljön för omvårdnadspersonal i hemmiljö.

4.1 Olycksutredning ”Dödsbrand i flerbostadshus Lövskogsgatan”

Här kommer en sammanfattning av olycksutredningen.

2019 larmas Räddningstjänsten Storgöteborg till en lägenhetsbrand på Guldheden. Branden har troligtvis startat i den boendes säng och ingen spridning till lägenheten i övrigt. Vid framkomst får räddningspersonalen möte av den patrull från trygghetsjouren som ringt SOS-alarm och får anvisat var de brinner. Räddningsinsatsen påbörjas och en äldre kvinna hittas i lägenhetens hall. Hennes liv går dock inte att rädda.

Det fanns en brandvarnare i taket innanför ytterdörren men den fungerar inte vid tillfället för branden.

Trygghetsjouren larmas klockan 22:49 till den boende på den aktuella adressen, när de kliver ur bilen känns röklukt i luften. Lukten lokaliserar till den lägenhet de ska till och

eftersom de har nycklar med sig öppnar de dörren. Svart rök väller ut, dörren stängs och man ringer SOS-alarm 23:06.

Den direkta orsaken till olyckan tros enligt utredaren och polisens kriminaltekniker vara sängrökning. Denna teori stöds av att branden startat i sängen och att det i direkt närhet till sängen fanns ett överfyllt askfat. Vid intervjuerna uppger personal från trygghetsjouren att den boende var storrökare och ofta rökte i sängen samt hade svårt att röra sig utan sin rullator. Trygghetsjouren uppger att de skrivit avvikelse rapporter kring den boendes rökning. Kvinnan hade hemtjänst morgon, middag och kväll.

En bidragande orsak till olycksförloppet tros vara den boendes begränsade förmåga att sätta sig själv i säkerhet när branden startade. Trygghetsjouren uppger att man under lång tid haft händelser kopplat till den boendes såväl fysiska som psykiska hälsa. Vid ett tillfälle släckte en patrull från trygghetsjouren en mindre brand i en papperskorg som startats av en glödande cigarett. Vid samtal med enhetschef vid hemtjänsten framkom att man under flera år försökt få den boende att använda bland annat så kallade rökförkläden för att minska risken för allvarliga olyckor. Den boende har dock motsagt sig alla former av sådana lösningar.

4.1.1 Intervju med enhetschef 2019-10-10

Den boende larmade ofta genom trygghetslarmet flera gånger per dygn. Det kan lätt bli slentrianmässig hantering då det med tanken på den höga frekvensen av larm, förhållandevis sällan var något allvarligt eller verkligt som hänt. Personalen pratade dock ofta om att de alltid måste ta dessa larm på allvar. Då det när som helst kunde vara verklighet med tanke på riskbeteendet och de tillbud som tidigare skett. Personalen oroades mycket över risken för brand hos damen. De var även oroliga för grannarnas skull i händelse av en större brand. Denna oro levde personalen med i många år. När larmet kom in den aktuella kvällen var trygghetsjouren snabbt på plats men trots det var lägenheten redan rökfylld, och de gjorde det enda rätta. Stängde dörren igen och larmade 112.

Efter händelsen pratade personalen mycket i gruppen. Händelsen har satt djupa spår hos personalen och de pratar om det när behov finns. Vissa hade arbetat med kvinnan flera gånger om dagen i 5-6år. Många mår fortfarande dåligt. De kan vila i att det utifrån de förutsättningar och den kunskap de hade då gjorde vad de kunde för henne vilket är en tröst i sammanhanget.

Under samtalet reflekterar enhetschefen över lagarnas verkningsgrad. Hon beskriver att om exempelvis brukaren avböjer en lift vid sängen måste personalen komma dit ändå och vårda i sängen så gott det går. Dvs personalen kommer inte ha möjlighet att lyfta brukaren ur sängen. Enligt henne väger det faktum att brukaren har rätt till vård tyngre än personalens rätt till god arbetsmiljö. Enhetschefen menar därför att det är samma sak med avsaknaden av släckutrustning, avböjer brukaren detta måste personalen komma dit ändå eftersom brukaren har rätt till vård. Det innebär alltså enligt henne att de inte kan säga nej till att vistas i bostaden trots brister i brandskyddet och arbetsmiljön.

4.2 Olycksundersökning ”Dödsbrand Lundbyvägen”

Här kommer en sammanfattning av olycksundersökningen.

En eftermiddag 2013 inträffade en brand i en lägenhet i Gråbo. En rullstolsburen äldre kvinna omkom. Branden startade förmodligen i hennes kläder på grund av rökning. Branden blev sent upptäckt beroende på avsaknad av brandvarnare. I hennes lägenhet fanns ett stort antal brännmärken efter cigaretter i golv och på inventarier.

Polisens teknikers teori är att kvinnan som var rullstolsburen satt och rökte i vardagsrummet. Troligtvis så tappade hon cigaretten på sin klädsel som tog eld. Hon tog sig till entrédörren för att ta sig ut och få hjälp. Hon lyckades dock inte låsa upp utan omkom innanför dörren.

Kvinnan bodde i ett behovsprövat boende med hjälp av hemtjänst flera gånger per dag. De uppgav att hon även hade ett trygghetslarm som hon bar på sig ibland. Det fanns ett stort antal märken efter cigaretter på både golv och inventarier. Kvinnan såg dåligt och hade därför svårt att plocka upp cigaretter som hon tappat eller lagt ifrån sig. Vid intervjuer har det framkommit att samtal förts med kvinnan om riskerna med hennes rökning och att hon erbjudits rökförkläde, men att hon bestämt avböjt några hjälpmedel. Brandvarnare har monterats upp i lägenheten men vid brandtillfället fanns det inte någon i bostaden. Det är oklart när och hur den har monterats ned.

4.2.1 Intervju med personal 2020-01-13

Personalen oroade sig för att damen skulle brinna inne. De pratade ofta om det i gruppen och kände stor frustration och hjälplöshet. Citat från samtalet ”Vetskapen om att det kommer att hända är väldigt tärande.” De undrade om en brand var tvungen att ske, för att det skulle bli någon förändring. Nu hann det bara bli en brand eftersom den tog damens liv, så någon förändring gick inte att få till i det fallet. Efter branden fick personalen krisstöd och samtalshjälp vilket de upplevde som väldigt bra. I dagsläget kontrollerar de fler brandvarnare, men personalen upplever att de kunde göras i ännu större utsträckning.

4.3 Intervjuer inom omvårdnadsarbete i boendemiljö

Intervjuer har genomförts med hemtjänstpersonal i flera kommuner. Frågeställningen var om de arbetar aktivt med brandskydd hos brukarna. Om ja: Hur? Och ur vilket perspektiv genomförs arbetet, arbetstagarens eller brukarens brandsäkerhet?

Ingen hemtjänst har svarat att de arbetar aktivt med brandskyddsarbete hemma hos brukare ur ett arbetsmiljöperspektiv. De flesta svarade att det inte arbetas aktivt med brandskydd över huvud taget. Många hjälper till att ansöka om tex spisvakt efter att händelser har inträffat hos en brukare, men inte alla.

4.4 Nackamodellen

Nacka kommun har infört ett arbetssätt med checklistor och åtgärds katalog gällande brandskydd. Arbetet har genomförts i samarbete med Södertörns brandförsvärsförbund. Arbetsgruppen har tagit del av hur materialet används i det dagliga arbetet, samt hur metoden implementerats. Nacka kommun upplever att de har fått upp brandsäkerheten sen de implementerade checklistorna eftersom brandvarnare blir kontrollerade, batterier

bytta och personalen undanröjer brandrisker i ett tidigt skede.

4.5 Sammanfattning av Arbetsmiljöverkets svar

Arbetsförhållandena för personal inom omvårdnadsarbete i hemmiljö brister och strider därmed mot arbetsmiljölagens paragraf 2 Kap 4 §:

”De arbetshygieniska förhållandena när det gäller luft, ljud, ljus, vibrationer och liknande ska vara tillfredsställande.

Betryggande skyddsåtgärder ska vidtagas mot skada genom fall, ras, brand, explosion, elektrisk ström eller liknande”. (Paragrafen ändrad genom 2003:365)

Arbetsmiljöverket anger i sitt svar att brandskydd ska vara en av de faktorer man tittar på vid bedömningen av arbetsmiljön. De framhåller också arbetsgivarens skyldighet att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att anställda utsätts för fysisk eller psykisk ohälsa.

En riskbedömning ska genomföras på varje arbetsplats, tillika i varje brukares bostad. Individens självbestämmande får inte innebära att brandskyddet väljs bort på bekostnad av personalens säkerhet. Arbetsmiljöverket påvisar därför möjligheten att erbjuda alternativa hjälpmedel eller åtgärder vid intressekonflikter.

Kunskapsnivån gällande brandsäkerhet för handläggare och annan berörd personal bör höjas för att kunna bedöma behovet av individanpassat brandskydd. Mer detaljerade svar från Arbetsmiljöverket redovisas under ”Diskussion” i punkt 5.

Från 2021-01-01 kommer Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning (AFS 2009:2), ersättas med AFS 2020:1. Föreskriften kommer inte längre gälla fullt ut för arbetsplatser som arbetsgivaren inte råder över och kan påverka utformningen av, till exempel arbete i någons hem. Arbetsgivaren har dock fortfarande ansvar enligt arbetsmiljölagen, och föreskrifterna kan då användas som vägledning för hur arbetsmiljölagens krav kan uppfyllas.

5 Diskussion

I Arbetsmiljölagen står det att arbetsgivaren ska förebygga olyckor. Arbetsgruppen tolkar det som att arbetsgivaren ska se över brukarens behov och risker. Hjälpmedel som krävs ska sättas in för att minska risken för brand och dess efterföljande konsekvenser. Exempelvis kan en lämplig åtgärd hos en dement person vara att sätta in en spisvakt om det finns brännmärken vid spisen, eller en mobil sprinkler om det finns brännmärken efter tappade cigaretter. Denna riskbedömning görs redan i många fall när det gäller andra risker i hemmet.

För andra utförare av arbeten i någons hem, exempelvis sotare finns tydliga instruktioner för hur säkerheten ska se ut för att arbete ska utföras.

För att kvalitetssäkra rapporten har Arbetsmiljöverket tillskrivits för att lämna synpunkter på innehållet. Svaren redovisas i grå rutor.

Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM (AFS 2001:1), ska arbetsgivaren göra en riskbedömning av arbetsmiljön.

När många kommuner tillämpar kvarboendeprincipen kan det innebära en ökad risk både för, och vid brand. Arbetsgruppen ifrågasätter det rimliga i att anställda tillbringar sin arbetstid i någons bostad där brandskyddet i många fall inte motsvarar en rimlig nivå utifrån faktisk risk. Orsaken kan vara att brukaren inte vill ha brandskydd installerat i bostaden eller att kommunen inte bedriver systematiskt arbetsmiljöarbete gällande brandskydd. Det finns en osäkerhet angående hur man ska förhålla sig till konflikter mellan olika regelverk.

Arbetsmiljöverket anser inte att självbestämmandet får vara på bekostnad av personalens säkerhet.

När arbetstagare riskerar ohälsa vid arbete i ett enskilt hem och brukaren vägrar att acceptera de förändringar i hemmiljön som behövs för att undvika ohälsa hos arbetstagarna, kan kommunen välja att bevilja till exempel särskilt boende istället för hemtjänst för att tillgodose brukarens behov.

Arbetsmiljöverket har tittat på några gamla ärenden och domar om belastningsergonomi (utrymme för att utföra vissa arbetsmoment) i enskilt hem. Enligt dessa kan Arbetsmiljöverket förbjuda arbete i enskilda fall efter att ha gjort en avvägning i just detta fall mellan riskerna för arbetstagaren och den enskildes intressen. De kan däremot inte lägga generella förbud mot att utföra arbete om det inte ser ut på ett visst sätt. Samma princip torde gälla för brandskydd och utrymning.

I intervjun med enhetschefen under punkt 4.1.1 framkommer en osäkerhet och brist på kunskap om alternativ och möjligheter som kan användas när brukare inte accepterar förändringar i hemmet. Arbetsgruppen undrar om det enbart är en generell kunskapsbrist eller att det är en kombination med att det saknas platser på särskilda boenden?

Generellt gäller att ifall flera regelverk reglerar samma situation, så ska kraven i samtliga regelverk uppfyllas. I förarbetena till arbetsmiljölagen tas frågan om konflikter mellan olika regelverk upp bland annat att det kan uppstå konflikter mellan å ena sidan arbetsmiljölagens krav på en tillfredsställande arbetsmiljö och å andra sidan socialtjänstens möjligheter att tillgodose olika vårdbehov. I dessa fall bör en "lösning kunna åstadkommas efter en rimlig avvägning av tyngden hos olika intressen."

Arbetsmiljöverket påpekar att det finns kammarrättsdomar som givit kommuner rätt som beviljat en kommuninvånare ett annat bistånd än det som önskas men som tillgodoser det faktiska behovet hos den enskilde.

En ökad kunskap hos biståndsbedömare och chefer i kommunerna om denna möjlighet är viktigt för att i komplicerade fall där ingen lösning på problemet nås i dialogen med brukaren, minska arbetsmiljörisker. När det gäller de brandrisker som beskrivs i rapporten torde detta i vissa situationer även säkra brukarens hälsa och liv

Arbetsmiljölagen anger att personalen ska ha tillräckliga kunskaper om vilka risker som kan förekomma och hur de kan skydda sig på arbetsplatsen. För att nå upp till det anser arbetsgruppen att all personal (även vikarier) ska få brandskyddsutbildning som är anpassad för arbete i hemmiljö med riskutsatta och äldre i fokus.

Arbetsmiljölagen ålägger arbetsgivaren en skyldighet att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att anställda utsätts för fysisk eller psykisk ohälsa.

Arbetsgruppen anser att det bör säkerställas att om förutsättningarna förändras hos brukaren så riskbilden ökar, ska man se över bostaden igen och sätta in de hjälpmedel som krävs. Arbetsplatsen ska fortsätta att vara en trygg plats över tid.

I arbetsmiljölagen står det att betryggande skyddsåtgärder ska vidtagas mot skada genom fall, ras, brand, explosion, elektrisk ström eller liknande. Våra efterforskningar i Västra Götaland visar dock att ingen av de verksamheter som tillfrågats arbetar aktivt med brandskyddsarbete hemma hos brukare ur ett arbetsmiljöperspektiv. Arbetsgruppen anser att brandförebyggande arbete ska ingå i en riskbedömning av arbetsmiljön.

Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM (AFS 2001:1), ska arbetsgivaren göra en riskbedömning av arbetsmiljön. När det gäller arbetsplatser för vård- och omsorgsarbete i någons bostad handlar det till stor del om ergonomi. Det borde vara lika självklart att bedöma brandskyddet, och arbetsmiljöverket ser det som mycket positivt att det föreslås i rapporten att så ska ske, och att dessa frågor tas upp i checklistorna.

5.1 Dödsbränderna på Lövs kogsgatan och Lundbyvägen

Det går inte att säkerställa hur utfallet hade blivit i dessa fall om de drabbade haft ett brandskydd som motsvarade deras förhöjda risknivå. Sannolik hade dock deras chanser för överlevnad ökat väsentligt. Exempel på åtgärder kunde varit rökförkläde eller portabel sprinkler i bostaden.

6 Slutsats

Utgångspunkten för rapporten har varit att tydliggöra ett arbetsmiljöproblem för en stor yrkeskår. Särskilt ville arbetsgruppen undersöka varför lagarna (SOL, LSO och AML) som är till för att skydda människor inte används i den utsträckning som vore möjligt.

Med hjälp av arbetsmiljöverkets svar anser vi att det finns lagstöd för att arbetsgivaren ska tillse att arbetsplatsen är säker, även om arbetet bedrivs i någons hem. Om brister upptäcks vid riskbedömning, som med fördel kan genomföras med en checklista ska åtgärder vidtas.

Om brukaren vägrar att acceptera föreslagna förändringar i bostaden kan Arbetsmiljöverket efter prövning förbjuda arbete i det specifika fallet.

Alternativet kan vara att erbjuda brukaren plats på särskilt boende om inte de brandskyddshöjande åtgärderna accepteras.

6.1 Arbetsgivarens ansvar

Utifrån arbetsmiljöverkets svar vill arbetsgruppen betona viktiga punkter i det brandskyddshöjande arbetet.

- Arbetsgivaren ska utbilda all personal med jämna mellanrum. Utbildningen ska vara adekvat för yrkesgruppen. Syftet ska vara att personalen ska kunna upptäcka risker i arbetsmiljön. Det bör även ingå praktiska moment som skapar förutsättningar för att kunna agera på ett säkert sätt om något inträffar.

6.1.1 Rutin vid uppstart med nya brukare

- I riskbedömningen som genomförs ska brandrisker värderas och passande åtgärder rekommenderas till brukaren. Exempel på checklistor och åtgärds katalog finns att tillgå, se bilaga 1, 2 & 3.
- När biståndsbeslut hos nya brukare beviljas ska brandvarnare/brandlarm och släckutrustning finnas eller installeras i bostaden. Brandskyddsutrustning ska vara på plats när insatsen påbörjas.
- Utrustning ska kontrolleras med jämna mellanrum för att säkerställa att den fungerar.
- Om brukaren motsätter sig föreslagna förändringar i bostaden kan Arbetsmiljöverket kontaktas och efter prövning förbjuda arbete i det specifika fallet. Kommunen kan även uppfylla det faktiska behovet genom att erbjuda brukaren plats på särskilt boende.
- Om brukarens förutsättningar förändras ska ny riskbedömning genomföras. Brukarens skydd ska därefter uppdateras efter de nya förutsättningarna för att boendet ska fortsätta vara en säker arbetsplats.

6.1.2 Rutin med befintliga brukare

- För att identifiera riskerna hos befintliga brukare där ingen bedömning tidigare genomförts, ska en riskbedömning göras och åtgärder rekommenderas.
- Om brukaren motsätter sig föreslagna förändringar i bostaden kan Arbetsmiljöverket kontaktas och efter prövning förbjuda arbete i det specifika fallet. Kommunen kan även uppfylla det faktiska behovet genom att erbjuda brukaren plats på särskilt boende.
- Om brukarens förutsättningar förändras ska ny riskbedömning genomföras. Brukarens skydd ska därefter uppdateras efter de nya förutsättningarna för att boendet ska fortsätta vara en säker arbetsplats.

7 Referenser

Ansvar för arbetsmiljön vid hushållsarbete <https://www.av.se/inomhusmiljo/arbete-i-nagon-annans-hem/ansvar-for-arbetsmiljon-vid-hushallsarbete>

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Socialtjänstlagen (2001:453)

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

Arbetsmiljöverkets synpunkter på rapporten Brandsäker arbetsplats i hemmiljö
Diarienummer: 0543/20

Boverkets byggregler – föreskrifter och allmänna råd, BBR

Branschstandard för taksäkerhet <http://www.taksakerhet.se/>

MSB:s forskningsrapport ”Mot en evidensbaserad nollvision kring bostadsbränder”

Olycksundersökning ”Dödsbrand Lundbyvägen” Räddningstjänsten Storgöteborg 2013

Olycksutredning ”Dödsbrand i flerbostadshus Lövskogsgatan” Räddningstjänsten
Storgöteborg 2019

8 Uppdateringshistorik

Följande förändringar/förlängningar är genomförda.

Datum	Förändring i korthet	Granskare
2021-02-18	Omformulerat punkt A6 och A8 i Åtgärds katalogen	Anna Sahlberg RSG

Lilla checklistan

- 1** Saknas fungerande brandvarnare eller har kunden svårt att uppfatta larm från brandvarnare?
- 2** Finns tecken på torrkokning (t.ex. brända kastruller) eller förvaras mycket material vid spisen?
- 3** Brukar kunden röka i sängen eller nära andra stoppade möbler?
- 4** Finns brännmärken på golv, möbler, ljusstakar eller tyger?

Om du svarar "ja" på någon av ovanstående frågor ska den utförliga checklistan som finns på kommunens hemsida fyllas i.

Utförlig checklista - Brandrisker i hemmet

Checklistan är ett stöd för att hitta brandrisker i hemmet. Frågorna tar upp de vanligaste riskerna och vilka tecken man kan leta efter. Kommentarrutan ska fyllas i för att förtydliga vilken risk som har hittats.

Om någon fråga besvaras med "JA": följ åtgärdshänvisningen till åtgärds katalogen.

Boendemiljö	JA	NEJ	Åtgärd	Kommentar
1. Saknas fungerande brandvarnare på något våningsplan?			A1 A2	
2. Saknas rutin för testning av och batteribyte i brandvarnaren?			A2	
3. Har kunden svårt att uppfatta ljudsignalen från en brandvarnare?			A3	
4. Saknas lämplig utrustning att släcka brand med, till exempel brandsläckare?			A4	
5. Har kunden svårt att hantera den utrustning som finns för brandsläckning?			A5 A6 A8	
6. Har kunden svårt att larma vid brand?			A6 A8	
7. Har kunden svårt att på egen hand ta sig ut ur bostaden?			A6 A7 A8	
8. Har kunden minnes-svårigheter?			A6 B5	

9. Kan intag av alkohol eller mediciner ge ökad risk för bränder hos kunden?			A6 B2	
10. Kan intag av alkohol eller mediciner påverka förmågan att reagera på eller agera vid brand?			A6 A8 B2	
Spis/matlagning	JA	NEJ	Åtgärd	Kommentar
11. Behöver spisfläkten rengöras?			B1	
12. Förvaras mycket material vid eller på spisen och plattorna?			A5 B2 B3	
13. Innebär det ökad risk för brand att kunden lagar mat på egen hand?			B2 B3 B4 B5 B6	
14. Finns tecken på torrkokning (till exempel brända kastruller eller sotmärken vid spisen)?			B2 B5 B6	
Rökning	JA	NEJ	Åtgärd	Kommentar
15. Röker personen?			C1 C2 C3	
16. Röker personen i sängen eller nära andra stoppade möbler?			A4 A5 C1 C2 C3 C4	

17. Finns brännmärken efter cigaretter på golv, möbler eller tyger?			A4 A5 C1 C2 C3 C4	
Levande ljus/eldstad	JA	NEJ	Åtgärd	Kommentar
18. Använder kunden levande ljus?			D1 D2 D3 D4 A4 A5	
19. Finns brännmärken efter ljus på golv, möbler eller ljusstakar?			D1 D2 D3 D4 A4 A5	
20. Är ljus i ljusstakar ostadigt placerade och riskerar att välta?			D1 D2 D3 D4 A4 A5	
21. Använder kunden öppen spis?			D2 D5 A4 A5	
Elektrisk utrustning	JA	NEJ	Åtgärd	Kommentar
22. Är sladdar och stickkontakter slitna, brända, dammiga eller spruckna?			E1 E2 E3	
23. Står det saker ovanpå TV:n eller är den inklämd i en bokhylla eller motsvarande?			B2 E2	
24. Används värmefilt?			E5	
25. Finns brännmärken efter glödlampor på till exempel lampskärmar?			E2 E6 E7	

26. Finns det risk att varma lampor ramlar över textilier?			E2 E6 E7	
27. Används tvättmaskin, torktumlare eller diskmaskin?			E1 E4	
28. Finns bastu i bostaden?			E8	

Åtgärds katalog för ökad brandsäkerhet i hemmet

Åtgärds katalogen är uppdelad efter olika brandrisker som finns i hemmet och visar vilka specifika åtgärder som kan användas för att minska varje risk. För att hitta brandrisker i hemmet kan du använda *Utförlig checklista - risker i hemmet*.

I många fall kan du göra nytta bara genom att observera risker i hemmet och berätta om dem för kunden. En del åtgärder handlar om att förändra ett beteende eller att med enkla medel ta bort en risk. Genom att hjälpa kunden att genomföra små förändringar i hemmet eller genom att informera om att något är farligt och bör göras på ett annat sätt kan du göra stor skillnad. Man ska alltid reflektera över personens egenansvar, och får inte glömma kundens rätt till självbestämmande.

För att kunna dela information mellan räddningstjänst och region måste kunden ge sitt samtycke. Ett formulär har tagits fram som anger vilken information som avser att delas och med vilka myndigheter. Formuläret finns på www.raddsamvg.com

Boendemiljö (utförlig checklista: fråga 1-10)

A 1. Brandvarnare

Kunden ansvarar för inköp av brandvarnare. Flera brandvarnare kan behövas i större bostäder. Brandvarnaren ska alltid placeras i takets högsta punkt och minst 50cm från väggar, dörröppningar och ventilation. De bör placeras i hallen och i sovrum. Inte i köket då det är risk för onödiga larm. Kunden betalar.

I många kommuner finns en Fixartjänst som kan hjälpa till med montering av och batteribyte i brandvarnare. För kontakt med Fixaren ring kommunens växel.

Tips: Det finns självhäftande brandvarnare.

Många fixare kan även se över säkerheten i hemmet, en så kallad säkerhetsrund. Då går ni med hjälp av en checklista bland annat igenom:

- Risker för fall- och halkolyckor
- Brandsäkerheten i hemmet

A 2. Rutin för test av och batteribyte i brandvarnare

Skapa en rutin tillsammans med kunden. Ofta kan Fixaren kontaktas för batteribyte.

Tips: Byt batteri i brandvarnaren den 1:a advent varje år (undantag: om batteriet har längre hållbarhet än ett år kan man istället testa brandvarnaren den 1:a advent).

A 3. Brandvarnare för personer med hörselnedsättning

En brandvarnare reagerar på rök eller värme och tjuter för att man ska upptäcka att det brinner. För människor med hörselnedsättning, som har svårt att uppfatta ljudsignaler, finns brandvarnare som signalerar i form av blixtljus, extra effektiv ljudsignal eller via en vibrator,

till exempel i form av ett armband, en dosa som fästs i kläderna eller en dosa under kudden. Vid grav hörselnedsättning kan alternativa brandvarnare förskrivas som hjälpmedel genom landstinget, kontakta en hörselmottagning för mer information.

A 4. Utrustning att släcka brand med

Kunden ansvarar för inköp av utrustning att släcka bränder med, till exempel brandsläckare och brandfilt. Utrustning att släcka bränder med kan köpas i butik men säljs även av till exempel försäkringsbolag och brandredskapsföretag. Kunden betalar.

A 5. Lätta handbrandsläckare för personer med nedsatt muskelstyrka

Handbrandsläckare är ett bra redskap för att släcka bränder i hemmet. Vanligtvis rekommenderar räddningstjänsten 6 kg pulverläckare. För personer med nedsatt muskelstyrka kan det vara bättre med två eller flera mindre brandsläckare som är lättare att hantera. Handbrandsläckare kan köpas i butik men säljs även av till exempel försäkringsbolag och brandredskapsföretag. Kunden betalar.

A 6. Vidarekopplat trygghetslarm, så kallat röklarm

Rökdetektorer/brandvarnare går att ansluta till ett befintligt trygghetslarm. Vid en förmodad brand går en signal vidare till en larmcentral som kan vidarebefordra larmet till räddningstjänsten. Röklarm beviljas av biståndshandläggaren. Kontakta aktuell biståndshandläggare i din kommun/stadsdel.

A 7. Insatser från kommun/landsting

För att underlätta förflyttning kan det finnas behov av bostadsanpassning eller hjälpmedel, kontakta arbetsterapeut inom primärvården för mer information.

A 8. Sprinklersystem/portabel sprinkler

En sprinkler minskar risken för livshotande skador till följd av en brand. Sprinkler bör övervägas när övriga brandskyddsåtgärder inte är tillräckliga och när det finns en tydlig brandrisk i kombination med egenskaper som gör personen särskilt utsatt vid brand, exempelvis sängrökning kombinerat med rörelsehinder. Sprinkler kan installeras i enstaka fall men den ersätter inte att man inte själv kan sätta sig i säkerhet eller på egen hand ta sig ut. I dessa fall bör man se över boendesituationen då brandskyddet i vanliga bostäder bygger på att man ska kunna ta sig ut själv. Kontakta aktuell biståndshandläggare i kommunen.

Spis/matlagning (utförlig checklista: fråga 11-14)

B 1. Rengör spisfläkten

Det är vanligt att en spisbrand sprider sig till övriga delar av bostaden via spisfläkten. I spisfläkten finns filter där det bildas en beläggning av fett som lätt kan antända. Genom att regelbundet rengöra filtren minskas risken för att en brand på spisen uppstår och sprids vidare. Rengöring av spisfläkten kan ingå i städningen, om kunden har hemtjänst.

B 2. Förändrat beteende

Det kan räcka med att göra en person medveten om en risk för att personen ska undvika att utsätta sig för den. Spisbränder kan exempelvis förhindras genom att personen uppmärksammas på att brännbart material inte ska förvaras på spisen. Det går också att påtala det olämpliga i att laga mat under alkoholpåverkan eller vid vissa psykiska tillstånd och att inte lämna spisen obevakad vid matlagning.

B 3. Urkopplad spis

Det allra säkraste sättet att förebygga spisbränder är att med hjälp av säkringen koppla ur spisen så att den inte går att använda, det vill säga att slå av eller skruva ur säkringen. Det får till följd att det inte längre går att använda spisen och därför måste kunden ge sitt samtycke till åtgärden.

B 4 Strömbrytare till spis

Strömbrytaren kan placeras inuti ett köksskåp så att den inte är direkt synlig för personen som har svårigheter att använda spisen. En strömbrytare kan vara en bra lösning när en person inte bör använda spisen medan en eller flera andra personer kan göra det. Man kan hos kommunen ansöka om att få bostadsanpassningsbidrag för installation av strömbrytare, kontakta arbetsterapeut inom primärvården för mer information.

B 5. Spisvakt

En spisvakt övervakar spisen och vid överhettning bryter den eltilförseln till spisen. Spisvakter är en lämplig åtgärd för att stärka brandskyddet hos personer som har nedsatt minnesförmåga. Spisvakter kan också vara lämpliga för personer med epilepsi eller missbruksproblem. Man kan hos kommunen ansöka om att få bostadsanpassningsbidrag för installation av spisvakt, kontakta arbetsterapeut inom primärvården för mer information.

B 6. Påminnelseystem

Ett påminnelseystem hjälper till att hålla reda på vilken elektrisk utrustning som är tillslagen. Systemet kan hjälpa till att förebygga bränder som orsakas av att elektrisk utrustning inte stängts av. Dessutom bidrar påminnelseystemet till att minska oro för om den elektriska utrustningen stängts av. Påminnelseystem är kostsamma och kan kräva en fackman för att installera men kan å andra sidan öka både upplevd och faktisk trygghet.

Rökning (utförlig checklista: fråga 15-17)

C 1. Rökavvänjning

Vårdcentralen kan erbjuda hjälp med rökavvänjning.

C 2. Säker rökning

Man bör inte röka liggande eller sittande i säng, soffa eller andra stoppade möbler. Det gäller i synnerhet personer som lätt somnar eller där intag av alkohol/mediciner påverkar förmågan att reagera på eller agera vid brand. Rökning bör ske stående eller sittande med en bordsskiva eller liknande svårantändligt material mellan cigarett och kläder. Dessutom kan rätt val av klädmaterial göra rökning mindre brandfarligt. Lättantändliga tyger som fleece eller syntetmaterial bör undvikas. Konstfiber eller djurfiber är att föredra. Kläderna bör inte ha för vida ärmar där en cigarett eller glöd kan trilla ner.

C 3. Tillgång till vatten

För att minska konsekvensen av en brand som orsakas av rökning räcker det ofta att ha tillgång till ett glas vatten vid rökning. I början är bränder små och det räcker så gott som alltid att hålla ett glas vatten över branden under brandens första sekunder.

C 4. Rökförkläde och brandsäkra sängkläder

Ett rökförkläde eller brandsäkra sängkläder kan ytterligare minska risken för brand. Rökförklädet används vid rökning sittande i exempelvis rullstol och hindrar att brand uppstår i kläderna. Brandsäkra sängkläder, kuddar, täcken och madrassydd kan användas om personen röker i sängen eller möjligen i en soffa/fåtölj.

Produkterna kan bla beställas i flera nätbutiker.

Levande ljus/eldstad (utförlig checklista: fråga 18-21)

D 1. Rätt placering av ljus

Ljus ska stå stadigt för att inte riskera välta. Underlaget som ljusen står på ska vara svårantändligt. Ljus ska inte stå ovanpå något som är tillverkat av plast, exempelvis en TV. Levande ljus ska placeras på ett säkert avstånd från varandra och annat brännbart material. Ljus som står i en fönsterbräda med hängande gardiner kan vara en brandrisk.

D 2. Rätt klädsel

Nästan varje år omkommer en person över 65 på grund av att deras kläder antänds av levande ljus. En trolig orsak är att personens kläder hänger löst och därför kommer i kontakt med ljusets låga. Ett sätt att minska risken är att undvika lösa kläder och kläder med vida ärmar när levande ljus är tända. Tänk på materialet i kläderna, undvik fleece och syntetmaterial. 100 % viskos och 100 % bomull bör också undvikas på grund av deras lättantändlighet. Generellt utgör 100 % polyester och 100 % djurfibrer (t.ex. ull eller siden) en av de minst farliga sammansättningarna på grund av att de är svåra att antända.

D 3. Rätt ljusstakar

Det är lätt att ett tätt ljus lämnas obevakat eller glöms bort. Om ljuset då står i en ljusstake som är brännbar kan den börja brinna. Använd därför bara ljusstakar av obrännbart material och med obrännbara dekorationer.

D 4. Elektriska ljus

I bostäder där det finns mycket brännbart material, hos personer med dåligt minne eller där levande ljus riskerar att välta är det lämpligt att levande ljus byts ut mot elektriska ljus som drivs med batteri. Elektriska ljus är billiga, ger en hög mysfaktor och sänker brandrisken betydligt jämfört med levande ljus. Kunden betalar.

D 5. Eldstad

Eldning i eldstäder leder till flera bränder varje år. Främst beror bränderna på att man lägger på för mycket ved på elden eller att aska och glödrester hanteras fel. Elda aldrig mer än vad eldstaden är konstruerad för. Tre kg ved per timme är en bra tumregel. Aska och glödrester ska läggas i en behållare av obrännbart material, exempelvis en kastrull eller en plåthink. Behållaren förses med lock och ställs lämpligen utomhus på ordentligt avstånd från husfasad eller brännbart material. Tänk på att ha ett gnistgaller framför eldstaden.

Elektrisk utrustning (utförlig checklista: fråga 22-28)

E 1. Jordfelsbrytare

En jordfelsbrytares främsta uppgift är inte att öka brandsäkerheten utan att förhindra skador på grund av att elektrisk utrustning blir ledande. Men en jordfelsbrytare ökar också skyddet mot bränder. Vissa bränder orsakas av att skyddshöljet mellan ledningar är trasigt och att strömmen därför leds där den inte är avsedd att ledas. Vid sådana fel bryter jordfelsbrytaren sannolikt strömmen och hindrar en brand. Jordfelsbrytare bör därför finnas i alla bostäder. Kunden betalar.

E 2. God ordning

Många elektriska bränder startar på grund av att damm antänds i ett eluttag eller i en elektrisk apparat. Elektrisk utrustning ska rengöras från damm och smuts genom exempelvis dammsugning. Elektrisk utrustning ska inte vara täckt av exempelvis filter eller tidningar.

Övertäckning kan innebära att luft som ska kyla utrustningen stängs ute och att utrustningen därför blir överhettad.

E 3. Gammal elektrisk utrustning

Ett stort antal elektriska bränder orsakas av elektrisk utrustning som börjar bli gammal. Byt ut all elektrisk utrustning där sladdar börjar bli spröda eller där ledningarnas isolering ser skadad ut. Se över, eller byt ut, elektrisk utrustning som låter konstigt eller som luktar bränt. Kunden betalar.

E 4. Tvättmaskin/torktumlare/diskmaskin

Torktumlare, tvätt- och diskmaskiner orsakar många bränder i bostäder. Maskinerna bör inte användas när ingen är hemma och bör heller inte användas när människorna i bostaden sover om inte brandvarnare finns i samma rum som maskinerna. För personer med funktionsnedsättningar som gör att de inte själva kan agera i händelse av en brand bör det övervägas om dessa maskiner ska användas när personerna är ensamma i bostaden.

E 5. Sängvärmare

Elektrisk sängvärmare kan innebära en brandrisk om den används på fel sätt. Det är viktigt att sängvärmaren alltid är ordentligt utrullad så att den inte blir överhettad. Dessutom har den en begränsad livslängd och bör bytas ut när den är mer än tio år gammal.

E 6. Rätt belysning

Glödlampor ska vara av rätt typ för den armatur de används i. Modellen ska vara rätt. LED- och lågenergilampor blir inte lika varma, använd dem i första hand. Kunden betalar.

E 7. Rätt placering och stabil lampfot

Se över hur lamporna i bostaden är placerade och vilken typ av lampfot som används. Lampor ska inte finnas i direkt närhet till brännbart material och det ska inte finnas risk för att glödlampan kan täckas av brännbart material, exempelvis en filt eller en gardin. Kontrollera att alla lampfötter som används är stabila så att lampan inte kan trilla ner och antända inredning. Spotlights som kläms fast eller fästs med skruvplattor bör inte sitta ovanför sängar, soffor eller andra stoppade möbler.

E 8. Bastu

Bränder som startar i en bastu orsakas ofta av att bastun använts till något den inte är avsedd för, t.ex. torkning av kläder eller som förråd. Minska risken för att en brand börjar i bastun genom att inte förvara brännbart material där. Slå av/skruva ur säkringarna om aggregatet används sällan för att förhindra att aggregatet slås på av misstag.